

TÃœRKÃ±E KURAN-I KERÃ°M VE TEFSÃ°RÃ° MUHAMMED ESED

1 - Fatiha

Bu sure, aynÃ± zamanda, FÃ¶tihatul'-KitÃ¶b ("Ã°lahÃ° KelÃ¶ma GiriÅ"), Ummu'l-KitÃ¶b ("Ã°lahÃ° KelÃ¶mÃ±n Ã±zÃ¼"), SÃ¶ratu'l-Hamd ("Hamd SÃ¶resi"), EsÃ¶su'l-KurÃ¶n ("Kur'an'Ã±n Temeli") olarak adlandÃ±rÃ±ldÃ±Ã± gibi daha baÅka adlarla da anÃ±lmaktadÃ±r. Kur'an'Ã±n baÅka bir yerinde es-SebÃ°u'l-MesÃ¶nÃ° ("Yedi Tekrarlanan [Ayet]") olarak anÃ±lmÃ±ÅtÃ±r; ÅÃ¼nkÃ¼ gÃ¼nde beÅ vakit namazÃ±n her rekatÃ±nda tekrar tekrar okunmaktadÃ±r. BuhÃ¶rÃ°'ye gÃ¶re, Ummu'l-KitÃ¶b ismi, sureye, bizzat Hz. Peygamber tarafÃ±ndan verilmiÅtir ki bu, Kur'an'da Å¶ngÃ¶rÃ¼len bÃ¼tÃ¼n temel prensipleri Å¶zliÃ¼ ve kapsamlÃ± bir Åekilde iÅermesinden dolayÃ±dÃ±r: Allah'Ã±n birliÃi ve benzersizliÃi prensibi; O'nun evrenin yaratÃ±cÃ±sÃ± ve sÃ¼rdÃ¼rÃ¼cÃ¼sÃ¼, hayat veren rahmet kaynaÃÃ± olmasÃ±; insanÃ±n, karÅÃ±sÃ±nda sorumluluk duyduÅu Tek VarlÃ±k, gerÅekten rehberlik eden ve yardÃ±mda bulunan Tek GÃ¶Å olmasÃ±; Bu dÃ¼nya hayatÃ±nda doÅru ve yararlÃ± eylemlerde bulunmaya ÅaÅrÃ± ("Bizi dosdoÅru yola ilet"); "Hesap GÃ¼nÃ¼" terimi ile ifade edilen, Å¶lÃ¼mden sonra hayatÃ±n varlÃ±Ã± ve insanÃ±n (bu dÃ¼nyadaki) eylem ve davranÃ±ÅlarÃ±n organik sonuÅlarÃ±n sorgulanacaÃÃ± Å¶Ãretisi; Allah'Ã±n, elÃileri aracÃ±lÃ±yla insanlara doÅru yol rehberliÃi yaptÃ±Ã± prensibi ("nimetlerini bahÅettiklerinin yoluna" ifadesiyle ÅaÅrÃ±ÅtÃ±rÃ±); ve bunun bir gereÃi olarak, bÃ¼tÃ¼n sahih dinlerin devamlÃ±Ã± prensibi (geÅmiÅte yaÅamÃ±Å olup Allah'Ã±n yolundan sapmÃ±Å olan insan ve toplumlara yapÃ±lan atÃ±fla ÅaÅrÃ±ÅtÃ±rÃ±); Ve son olarak, YÃ¼ce VarlÃ±Ã±n iradesine gÃ¶nÃ¼ teslimiyet ve bÃ¶ylece yalnÃ±z O'na kulluk yapma gereÃinin vurgulanmasÃ±... Bu surenin mÃ¼minler tarafÃ±ndan sÃ¼rekli tekrarlanan ve tefekkÃ¼r edilen bir dua olarak kabul edilmesinin sebebi iÅte budur.

FÃ¶tiha, Hz. Peygamber'e indirilen ilk vahiylerden biridir. Hatta bazÃ± otoriteler (mesela Ali b. EbÃ° TÃ¶lib) onun ilk vahiy olduÅu gÃ¶rÃ¼ÅÃ¼nde yildiler. Ama bu gÃ¶rÃ¼Å, hem BuhÃ¶rÃ° hem de MÃ¼slim tarafÃ±ndan kaydedilen ve 96. surenin (Ã°Alak) ilk beÅ ayetinin vahyin baÅlangÃ±cÃ±nÃ± oluÅturduÅunu gÃ¶steren sahih Hadisler'e ters dÃ¼Åmektedir. Bununla birlikte, ilk vahiy yalnÃ±zca birkaç ayetten oluÅtuÅu halde FÃ¶tiha'nÃ±n, Hz. Peygamber'e bir bÃ¼tÃ¼n olarak bir defada vahyedilen ilk sure olmasÃ± muhtemeldir; ve bu Å¶zellik, Hz. Ali'nin benimsediÃi gÃ¶rÃ¼ÅÃ¼ aÅÃ±klÃ±Ã± kavuÅturmaktadÃ±r.

1. RAHMÃ±, RAHÃ± M ALLAH ADINA (1)

<font class=dipnot><i>

1 - Otoritelerin ÅoÃunluÅuna gÃ¶re, (9. sure -Tevbe- hariÅ bÃ¼tÃ¼n surelerin baÅÃ±nda yer alan) bu ifade FÃ¶tiha'nÃ±n ayrÃ±lmaz bir parÅsasÃ±nÃ± oluÅturur. Bu nedenle 1. ayet olarak numaralandÃ±rÃ±lmÃ±ÅtÃ±r. BÃ¼tÃ¼n diÃer Å¶rneklerde ise besmele, surelerin baÅÃ±nda yer alÃ±r ve fakat ayet sayÃ±lmaz. RahmÃ¶n ve RahÃ°m ilahÃ° sÃ±fatlarÃ±n her ikisi de "baÅÃ±lama", "merhamet", "Ãefkat" anlamÃ±na gelen ve fakat daha da kapsayÃ±cÃ± bir mana ifade eden rahmet isminden (bu ismin masdarÃ±ndan) tÃ¼retilmiÅlerdir. Ã°lk zamanlardan bu yana Ã°slam alimleri, bu iki terimi

birbirinden ayrılan anlamları tanımlamaya çalışılmamıştır. Bu alışkanlıkların en ikna edici ve sade olanı Öbni Kayyûm'a aittir (Menâcır I, 48'den naklen): (Ona göre,) Rahmân terimi, Allah'ın Varlığını kavramında ihsan (mâ'andemihsan) bulunan ve ondan koparılmaması mümkün olmayan rahmet saâsât-i-âsâ vasfında kapsarken, Rahm, bu rahmetin O'nun mahlukatı üzerindeki tezahürü ve onlar üzerindeki etkisini, başlıca bir deyişle O'nun aktivite (faaliyet) tarafında ifade eder.

2. HER TâceRLâce -VGâce yalnızca Allah'a mahsustur, bütünümlerinin (2) Rabbi,

2 - Bu ayetteki "Â'çlemân" terimi, hem maddî hem de manevî anlamdaki bütünümlerinin varlık kategorilerini gösterir. Arapça rabb kelimesi, başlıca bir dilde tek bir terim ile kolayca ifade edilemeyecek kadar geniş ve girift anlamlar demetini kapsar. Bu ifade, bir şeyin sahipliği ve bunun gereği olarak o şey üzerinde otorite iddiasında bulunma ve bir şeyi başından sonuna kadar kurma/oluşturma, sürdürme ve besleme kavramlarındadır. Bu şekilde bir aile reisi, rabbu'd-dâr ("evin efendisi") olarak adlandırılır, ânkâ ailesi üzerinde bir otoriteye sahiptir ve onun idamesinden sorumludur. Aynı şekilde, karâsâ da rabbetu'd-dâr ("evin hanımı") olarak saâsât-i-âsâ. Belirtme takâsâ (harf-i tarif) olan el ile başlıca âsânda rabb, Kur'an'da, âzellikle bütünümlerinin kainatın yegane besleyicisi ve idame ettiricisi -hem objektif, hem de kavramsal olarak- ve dolayısıyla her türlü otoritenin nihai kaynağı olan Allah'ın kullanılır.

3. Rahmân, Rahm,

4. Hesap gününün Hâçkimi.

5. Yalnız Sana kulluk ederiz; ve yalnız Senden yardım dileriz.

6. Bizi dosdoğru yola ilet,

7. nimet bahsettiklerinin (3) yoluna; gazabına uyanları ve sapkınlıklarına deşil! (4)

3 - Yani, kendilerine peygamberî bir rehberlik bahsetmek ve ondan yararlanmalarını saâsât-i-âsâ suretiyle.

4 - Hemen hemen bütünümlerinin mâfessirlere göre Allah'ın "gazabı" (lafzî karâsâ-i-âsâ "âfke"), insanın, Allah'ın rehberliğini bilerek reddetmek ve emirlerine aykırılık davranmak suretiyle başlıca saâsât-i-âsâ belalar ve felaketler ile eş anlamlıdır. Bazı mâfessirler (mesela Zemahşerî), "nimet bahsettiklerinin yoluna..." pasajında âsâ ile anlamlandırdı: "(Senin) gazabına uyanları ve sapkınlıklarına dâsâmemiş olanları (yoluna)". Dişer bazı mâfessirler de (mesela Beâvâ ve Öbni Kesr) bu yorumu -ki olumsuz tanımlamalar ihtiva etmektedir- uygun göstermezler ve surenin son ayetini benim yukarıda şevirdiğim şekilde anlarlar. Doğru yoldan sapan iki toplum ve insan kategorisi konusunda ise bazı mâfessirler Öslam dâsâsânları (mesela Gazâlî, yahut sonraki ânemlerde Muhammed Abduh) şu göstermişlerdir: Allah'ın gazabına uyanları -ki kendilerini O'nun rahmetinden yoksun bırakılanlar demektir- olarak tanımlanan insanlar, Allah'ın mesajından tam haberdar olan, onu anlayan ama kabul etmeyenlerdir. "Sapkınlıklar" ise ya hakikatin ihş ulamadaş, ya da onu hakikat olarak kabul etmelerini saâsât-i-âsâ kadar deşilmiş ve bozulmuş olarak ulaştırdı insanlardır (bkz. Abduh, Menâcır I, 68 vd.).